

Analyse Ravel Strijkkwartet deel 1 (1902)

Maurice Ravel (1875-1937).

Deze analyse is onderdeel van het CTS 3 Thema Ontwikkeling van het strijkkwartet bij Haydn, Beethoven, Brahms, Ravel en Bartók.

Het is het enige strijkkwartet van Ravel, gedateerd in 1902. Ook Debussy schreef er slechts 1 (1892).

Disclaimer: een analyse is uiteraard nooit compleet en volledig; iedereen weet dat je bij echt goede muziek steeds weer nieuwe ontdekkingen doet. Een analyse moet wel tegemoetkomen aan de volgende eisen:

- reduceren van complexiteit,
- het zichtbaar maken van patronen en de daarmee verbonden principes

met als bovenliggend doel

- het “verstaan”¹ van de compositie in haar context (oeuvre v.d. componist, tijdvak).

Algemeen

Het is zoals eerder opgemerkt Ravels enige strijkkwartet. De indeling in 4 delen doet klassiek-romantisch aan. Het tweede deel is snel, het derde langzaam; het eerste en vierde deel zijn snel. Verder is overduidelijk dat we de eeuwgrens zijn gepasseerd. Van romantische chromatisch-enharmonische harmonie is eigenlijk geen sprake meer.

Algemene observaties

Het stuk houdt de aandacht uitstekend vast, er is een grote variëteit aan kleuren (zowel harmonisch als qua instrumentgebruik) en texturen (rolverdeling tussen instrumenten). In vergelijking met Haydn, Beethoven en Brahms valt men van de ene verrassing in de andere verrukking. De compositie maakt regelmatig een contrapuntische indruk door de zelfstandigheid van stemmen, gebruik van nadrukkelijk complementair ritme en dialogjes tussen stemmen.²

Er is duidelijk (nog steeds) een (abstracte) sonate-“plot”. Maar deze wordt niet op een klassiek-romantische manier ingevuld. Wel blijft er sprake van een spel met thema’s & motieven, en met toonsoorten (toonreeksen) & harmonieën. Men zou eraan kunnen toevoegen dat er tevens een spel met *kleuren & texturen* wordt gespeeld.

Net als bij Brahms is er een schemergebied tussen expositie en doorwerking.

Er zijn twee expliciete dynamische piekmomenten: 36 (*ff*) en 119 (*fff*).³

Wat is er niet?

Het herhalingsteken ontbreekt, de expositie wordt niet herhaald.

Er zijn geen duidelijke functionele cadenzen die samenvallen met geleidingspunten in de vorm.

Het gebruik van een (harmonisch functionele) orgelpunt op dominant en/of tonica.

In termen van Hepokoski & Darcy ontbreken EEC, ESC en de MC’s in zowel expositie als reprise.

Wat is er wel?

Er is een ondubbelzinnig *reprise moment* (129).

Twee afgeronde melodische zinnen die we als *thema* kunnen labelen:

(1-8) en (55-62) in resp. F majeur en D mineur.⁴ Beide worden twee keer gebracht, S niet compleet.

Afgezien van deze twee thema’s is de melodievoering over het algemeen “korter van stof”.

Variëteit in **toonvoorraden**: diatonisch, octotonisch, heletoons.

¹ In de hermeneutische betekenis van het Duitse woord “verstehen”.

² Contrapuntisch zonder gebruik van fugato-technieken. NB Ravel had les van André Gédalge, schrijver van *Traité de la Fugue*. Hij waardeerde Gédalge zeer.

³ Beide in de middelste van de drie episodes van de TR in expositie en reprise

⁴ Van Majeur naar de parallel is “bijzonder”, lang is beweging naar de parallel vanuit mineur naar majeur gebruikelijk geweest.

Naast de thema's is de (*stijgende*) *toonladder* een belangrijk patroon⁵; deze treedt in 3 vormen op: diatonisch, octotonisch en heletoons
 Er is een **coda** (208-212), fungerend als een lineaire cadens in de bas die (1) omspeelt.

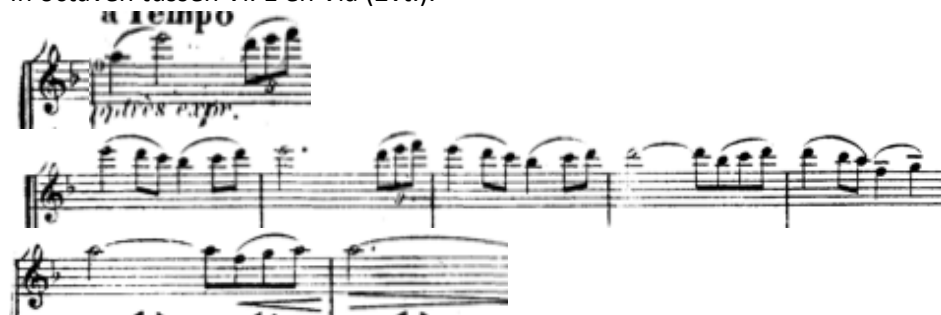
Thema's

Thema 1:

Thema 2:

In octaven tussen VI. 1 en Vla (2vt.).⁶

Aanvullende motieven:

[zie geschreven notenvoorbeeld]

Sterke geleidingspunten

De sterkte van geleidingspunten vinden we door combinaties van

- afnemende dynamiek
- vertraging van tempo
- dalende melodische beweging
- motivische herhaling
- uitdunning van stemmen
- langere notenwaarden
- traditionele harmonische (cadens)formules

In de uitvoering van het Ebene Quartet is de keuze gemaakt om door middel van diminuende en vertraging de grote geleidingspunten te markeren, hoewel de partituur die vertraging maar ten dele aangeeft. Dit is dus een interpretatiekeuze, maar één die uitstekend werkt(!).

Met deze informatie in het achterhoofd geven we het volgende overzicht:

EXPOSITIE

P: (1 – 23) [A1-A2]; majeur op, mineur neer, evenwichtig (8+8) B(9) fragmentarisch; A1 onvolledig (17) P heeft hierdoor een A-B-A' structuur.

⁵ In de eerste 4 maten in decimen over 2 octaven (!)

⁶ En niet zoals bij Brahms in tertsen/sexten.

TR: (24) met 3 episodes:

1. (24) orgelpunt op C en E, octotonisch patroon en verm. septiemakkoord
2. (35) incl. opbouw naar (42) gevolgd door afbouw naar (44)
3. (44) akkoordwendingen met querstanden (door octotoniek)

S: (55-68) [B1-B2] B2 niet afgemaakt, wel evenwichtig (8+8)

C: (69) baslijn lange noten, heletoons toonreeks dalend, ingevlochten motieven uit S en P,

DOORWERKING

Dev.: (84) met 3 episodes:

1. (84) motivisch materiaal uit (9-16) ook gebracht in octaven (kenmerk van S)
2. (98) spelen met tertsen "uitlokkend" terts motief (98,99) uitgebreid naar S achtige contour en ritmiek in (102) driemaal (3x) gebracht (102, 107 m.o., 110)
3. (114) opbouw naar fff stijgende ladderpatronen (octotonisch) en tritoni(!) stapsgewijs bereiken van de reprise in bas (eigenlijk Gb-F)⁷

REPRISE

Verloopt in grote lijnen analoog aan de expositie

P: (129)

TR: (152) met 3 episodes

1. (152)
2. (162)
3. (171)

S: (183)

C: (191)

Coda: (208)

Bijzondere harmonische momenten

"Cadenzen": 16 IAC, 23 HC, 53-54 HC, 62 HC, 143-145 complete cadens, vanaf 183 sterke kwinten in de bas: g-d, f-c, es-bes.

Octotoniek:

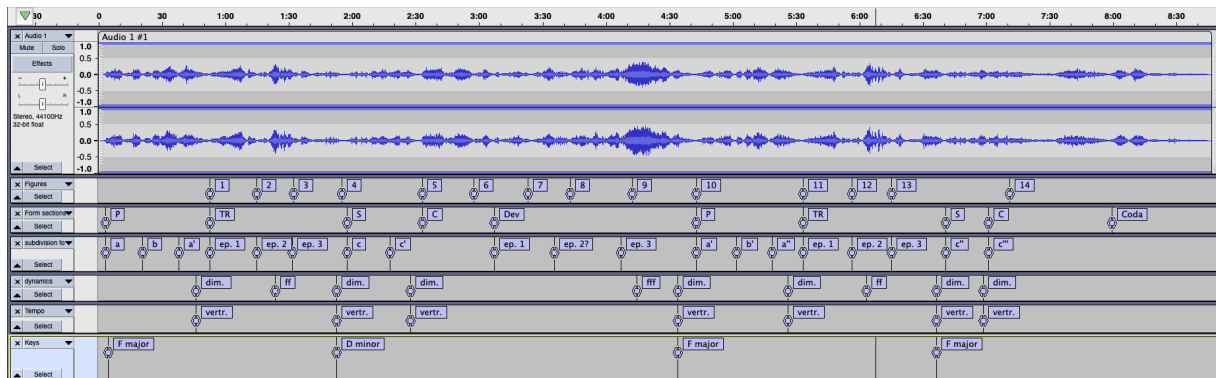
46 -

80 -

119 -

⁷ Doet een beetje denken aan tritonussubstitutie

Gelaagde vorm

De diverse label tracks staan voor de volgende informatie:

- Cijfers van de partituur
- Form sections volgens Hepokoski & Darcy
- Subdivisions van form sections
- Dynamics
- Tempo

Naast de gebruikelijke onderdelen van de sonatevorm type 3, zien we bij herhaling een nadere onderverdeling in drie episodes:

- Primary theme zone & TRansition
- Development
- Primary theme zone & Transition in de reprise

Belangrijke nevenmotieven:

Ritme en contour worden soms uitgewisseld.

9.	
24.	
31.	
40.	
48.	

69.

